

גמ' חולין (ב.) - האם יש מצוה לאכול בשר?

רב דניאל שטיין

א. גמ' סנהדרין (נט:) - אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה, דכתיב "לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ" (בראשית א', כ"ט) ולא חית הארץ לכם. וכשבאו בני נח התיר להם, שנאמר "כירק עשב נתתי לכם את כל" (בראשית ט', ג). [ח' הר"ן (שם) - וקשה דא"כ למה הוצרכו כאן איסור הבשר לאדם מולחית הארץ מאכל תאכל נפקא. וי"ל דלשון אכל תאכל אינה מניעה מפורשת אל הבשר לגמרי אלא שיש ללמוד ממנה קצת איסור ואפשר לאוקמי' לאיסור אבר מן החי דחמיר טפי עד דאתא קרא דולכל חית הארץ דאיתכלל בי' כל איסור בשר. ולפיכך ילפינן מאכל תאכל איסור אבר מן החי כדי לצרף אותו עם שאר ז' המצות הרמוזות בהאי קרא דויצו אבל לעולם אימא לך שהבשר לא הותר לאדה"ר מקרא דולכל חית הארץ]. [י"ד רמ"ה (שם) - והדין היא פירוקא דכי קאמרינן דלא הותר לו בשר לאכילה לאו דאצטוי עלויה בפירוש קאמרינן אלא לא הותר לו קאמרי' דמסתמא כל הנבראות שהיו בעולם היו אסורות לו כעבד זה שאין לו רשות ליהנות משל רבו עד שיטול רשות הימנו ומאי דאשתרי ליה אשתרי ובשר דלא אשתרי ליה לא אשתרי מיהו אזהורי מיהת לא אזהריה עילויה אלא לאבר מן החי בלחוד. ונפקא מינה דמאי דאזהריה עילויה מיקטיל עילויה דהא שמעינן לרב יהודה גופיה דאמר לעיל על שבע מצוות בן נח נהרג אבל מאי דלא אזהר עילויה לא מיקטיל עילויה והכא גבי בשר לא כתיב אזהרה כלל והאי דקא דרשינן ולכל חית הארץ ולא חית הארץ לאו אזהרה היא אלא למימסר ירק עשב לחית הארץ הוא דאתא ולא לעיקר אזהרה].

ב. גמ' סנהדרין (נו:) - "מכל עץ הגן" (בראשית ב', ט"ז) ולא גזל, אכל תאכל ולא אבר מן החי. [תוס' (שם) - והא דאמרינן לקמן (דף נט:)] דלא הותר לאדם הראשון בשר לאכילה היינו להמית ולאכול אבל מתה מאליה שריא ואתא לאפוקי אבר מן החי דאפי' נפל מאליו אסור].

ג. רמב"ם (פ"ט מלכים ה"א) - על ששה דברים נצטווה אדם הראשון על ע"ז, ועל ברכת השם, ועל שפיכות דמים, ועל גילוי עריות, ועל הגזל, ועל הדינים, אף על פי שכולן הן קבלה בידנו ממש רבינו, והדעת נוטה להן, מכלל דברי תורה יראה שעל אלו נצטווה, הוסיף לנח אבר מן החי שנאמר אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו, נמצאו שבע מצוות. וכן היה הדבר בכל העולם עד אברהם, בא אברהם ונצטווה יתר על אלו במילה, והוא התפלל שחרית, ויצחק הפריש מעשר והוסיף תפלה אחרת לפנות היום, ויעקב הוסיף גיד הנשה והתפלל ערבית, ובמצרים נצטווה עמרם במצות יתירות, עד שבא משה רבינו ונשלמה תורה על ידו.

ד. מדרש רבה (בראשית ל"ד, י"ג) - אדם הראשון שלא התר לבשר תאוה לא הזוהר על אבר מן החי אבל בני נח שהתרו לבשר תאוה הזוהרו על אבר מן החי.

ה. רמב"ם (פ"י מעה"ק ה"א) - אכילת החטאת והאשם מצות עשה שנאמר ואכלו אותם אשר כופר בהם, הכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, והוא הדין לשאר הקדשים שאוכלין אותן הכהנים שאכילתן מצוה.

ו. רמב"ן לספח"מ צ של הרמב"ם (שכחת עשין א') - כי אכילת הקדשים לבעלים ולראוי לאוכלן עשה. וכמו שהוא עשה לכהנים בחטאות ובאשמות כך הוא לבעלים בחלק הראוי להם.

ז. רמב"ם ספח"מ צ (מ"ע פ"ט) - ואכילתם גם כן היא נגררת אחר המצוה. וכן גם כן התרומה הנה אכילתה נגררת אחר המצוה. אבל אין אכילת קדשים קלים ותרומה כמו אכילת בשר חטאת ואשם. שאכילת הבשר הזה מן החטאת ומן האשם בה תשלם כפרת המתכפר כמו שבארנו ובו בא לשון הציווי באכילה, מה שלא בא לא בקדשים קלים ולא בתרומה, ולפיכך היא נגררת במצוה והאוכל אותה עושה מצוה.

ח. גמ' פסחים (קט:) - תנו רבנן חייב אדם לשמח בנו ובני ביתו ברגל, שנאמר ושמחת בחגך, במה משמחם ביין. רבי יהודה אומר, אנשים בראוי להם, ונשים בראוי להן. אנשים בראוי להם ביין, ונשים במאי, תני רב יוסף בבבלי בבגדי צבעונין, בארץ ישראל בבגדי פשתן מגוהצין, תניא, רבי יהודה בן בתירא אומר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר, שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלקיך. ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין, שנאמר ויין ישמח לבב אנוש.

ט. רמב"ם (פ"א חגיגה ה"א) - והשמחה האמורה ברגלים היא שיקריב שלמים יתר על שלמי חגיגה, ואלו הם הנקראים שלמי שמחת חגיגה שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלקיך, ונשים חייבות במצוה זו.

י. רמב"ם (פ"ו יו"ט הי"ז) - אע"פ שהשמחה האמורה כאן הוא קרבן שלמים כמו שאנו מבארים בהל' חגיגה, יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובניו ובניו ביתו כל אחד כראוי לו, כיצד הקטנים נותן להם קליות אגוזים וגדנות, והנשים קונות להם בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו, והאנשים אוכלים בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין.

יא. גמ' מוע"ק (יד:) - אבל אינו נוהג אבילותו ברגל, שנאמר ושמחת בחגך. אי אבילות דמעיקרא הוא אתי עשה דרבים, ודחי עשה דיחיד. [תוס' (שם) - משמע דאבילות איכא עשה דאורייתא מדלא קאמר ודחי עשה דרבנן וכו' מיהו נראה לי דשמחת הרגל נמי דרבנן ושמחת היינו בשלמי שמחה].

יב. גמ' פסחים (עא.) - והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה. אתה אומר לילי יום טוב האחרון, או אינו אלא לילי יום טוב הראשון, תלמוד לומר אך חלק. מאי טעמא לאו משום דאין לו במה ישמח, לא, כדתני טעמא מה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב ראשון, מרבה אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו, ומוציא אני לילי יום טוב ראשון שאין שמחה לפניו.

יג. ס' עמק ברכה (עמ' ק"ח) - הרמב"ם השמיט דין זה דבליילי יו"ט הראשון ליכא חיוב שמחה וכו'. ותי' ע"ז מרן הגר"ח הלוי ז"ל דהא דנתמעט ליל יו"ט הראשון משמחה היינו דוקא שמחת שלמי שמחה דמכיון דאין שמחה לפניו אינו מחויב לזבח בערב יו"ט שלמי שמחה כדי לאכלם ולשמוח בהם בלילה, אבל משאר מיני שמחות, אנשים בראוי להם, ונשים בבגדי צבעונים, דהוּו נמי מן התורה לא נתמעט, וחייבים בהם אפילו ליל יו"ט הראשון וכו'. הנה הא דאין שמחה אלא בבשר ויין ובגדי צבעונים לאו דמקיים בזה עיקר מצות שמחה דחיוב דברים אלו אינו אלא משום שהם מעוררים לשמחה, אבל עיקר מצות שמחה היא לשמוח בהשם.

יד. בית יוסף (סי' תקכ"ט) - ויש לתמוה על הרמב"ם למה הצריך שיאכלו בשר וישתו יין דהא בכרייתא קתני דבזמן הזה אין שמחה אלא ביין ומשמע דביין סגי בלא בשר.

טו. ס' העיקרים (מאמר ג' פרק ט"ו) - ואפילו מה שהתיר מהם לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, כמו שהתיר להם יפת תואר על זה הדרך, וכן אמרו רבותינו ז"ל כי תאוה נפשך לאכול בשר (דברים י"ב, כ'), למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתאבון, הנה גלו בפירוש שאכילת הבשר לא הותר אלא על צד ההכרח, ועל כן נאסר בתחלת היצירה עם היותו מזון טוב לסבה שזכרנו בתחלת הפרק, כמו שהיין אף על פי שהוא מזון טוב ומותר לאדם יקרא הכתוב את הנזיר הפורש ממנו קדוש